

**ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ
„НЕОФИТ РИЛСКИ“ ФИЛОЛОГИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА СЛАВИСТИКА И БАЛКАНИСТИКА**

Бехра Ахмед Кортова

**ГЕРОЯТ И ВРЕМЕТО В КРАТКИТЕ ФОРМИ НА
АЛЕКСАНДЪР СОЛЖЕНИЦИН**

АВТОРЕФЕРАТ

**НА ДИСЕРТАЦИЯ ЗА ПРИСЪЖДАНЕ
НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН “ДОКТОР”**

Област на висшето образование: Хуманитарни науки

Професионално направление: 2.1. Филология

Докторска програма: Руска литература

Научен ръководител: Проф. д-р Стилиян Стоянов

Научно жури:

Научно жури:

1. Доц. д-р Татяна Николаева Фед - Нов български университет
2. Доц. д-р Ирина Тончева Георгиева - Нов български университет
3. Доц. д-р Борис Анатолиевич Наймушин - Нов български университет
4. Проф. д. ф. н. Албена Кирилова Вачева - Югозападен университет “Неофит Рилски”
5. Доц. д-р Светла Константинова Томанова - Югозападен университет “Неофит Рилски”

БЛАГОЕВГРАД, 2026 ГОДИНА

Обем и структура на дисертацията

Дисертационният труд “Героят и времето в кратките форми на Александър Солженицин” съдържа 174 страници и се състои от увод, три глави, заключение и библиография.

Дисертационният труд е обсъден на заседание на Катедрата по славистика и балканистика при Филологическия факултет на Югозападния университет “Неофит Рилски” - Благоевград, проведено на 7 май 2026 г. в зала 439.

Публичната защита ще се проведе на 25 юни 2026 г. от 13 ч. в зала 412.

Материалите по защитата са на разположение в кабинет 469, Учебен корпус № 1, ул. “Иван Михайлов” 66, Благоевград.

СЪДЪРЖАНИЕ НА АВТОРЕФЕРАТА

Увод.....	5
I. Творчеството на Солженицин в контекста на руската литературна традиция.....	10
1.1. Приносът на Солженицин в руската литература на XX век като продължение и трансформация на класическия реализъм	10
1.2. Генезис на “новата проза”: История на публикуването (1962–1966) и реакция на държавно-централизираната соцкритика.....	11
1.3. Авторската жанрова стратегия: Разказът срещу повестта. Разказът като микро-епос и жанровите граници на кратката проза.....	12
1.4. Разказите от две части (90-те години) – нов естетически прочит на тоталитарното време.....	13
1.5. Жанровата природа на “Ситнежите”: Лирико-философската миниатюра като концентриран израз на светогледа.....	14
II. Антропологични аспекти в творчеството на Солженицин. Типология и еволюция на героя в кратките форми.....	14
2.1. Прототипи и художествена класификация на персонажите: Литературният тип и неговата битийна основа.....	14
2.2. Устойчивост и оцеляване. Модели на героизъм и антигероизъм. Герои в лагерната и селската проза.....	17
2.3. Феноменология на лирическия герой в цикъла “Ситнежи”	19
2.4. Парадоксът “свобода-несвобода” в разказите “Великденско кръстно шествие” и “Дясната ръка” от Солженицин.....	21
2.5. Героят-интелигент и моралният избор в гранични ситуации чрез смисъла на жертвата и истината.....	22
2.6. Систематизация на Солженициновите герои: Типологични модели	23

III. Поетика на времето. Хронотопни трансформации и метафизични измерения в кратките форми на Солженицин.....	25
3.1. Времето като онтологичен опонент на човешкия дух. Лагерното време срещу човешкия дух.....	25
3.2. Проекцията на сгъстеното и „всесъбиращо“ време като новаторски похват в разказите на Солженицин.....	27
3.3. Природното и битийното време. Символика на студа, леда и сезоните като художествени маркери.....	29
3.4. Кайрос срещу Хронос. Мигът на прозрението към Вечността в „Ситнежите“.....	30
3.5. Паметта като “незабравеното време”. Ролята на миналото в изграждането на бъдещето според Солженицин.....	32
3.6. Типологичен модел на темпоралните режими в кратките форми.....	33
Заключение.....	34
Библиография.....	
Научни приноси	
Списък на публикациите по темата на дисертационния труд	

Увод

Актуалност на темата

В съвременната хуманитаристика творчеството на Александър Исаевич Солженицин се преосмисля различно от традиционната му интерпретация като политическо свидетелство и се разглежда като значим литературно-философски феномен. Актуалността на изследването произтича от стремежа да се анализира начинът, по който индивидът съхранява своята морална и духовна цялост в условията на историческа катастрофа и тоталитарен натиск. В този смисъл фигурата на Солженицин се възприема като ключ към разбирането на връзката между личността, паметта и историята в контекста на XX век.

Творчеството на Солженицин се характеризира с дълбока етическа и философска насоченост, в която централно място заема темата за истината, историческата памет и съпротивата срещу забравата. Авторът превръща личния и колективния опит на лагерната система в художествена летопис на трагедията на нацията, използвайки индивидуалната съдба като основен ракурс за осмисляне на историческото. Особено значение има специфичната поетика на времето в неговото творчество, където кратките форми концентрират в ограничен времеви отрязък мащабни екзистенциални процеси.

Акцентът в дисертационния труд е върху кратките форми на автора, в които се пресъздава неговата концепция за героя и времето. В тях те възплъщават устойчивостта на хуманизма и моралния стоицизъм в условията на “ракова” епоха, а времето се превръща в ключова художествена и философска категория. По този начин творчеството на автора се

интерпретира като продължение на класическата руска литературна традиция в тоталитарното време, като същевременно се подчертава необходимостта от нов прочит на малките жанрови форми като носители на големи смислови структури.

Обект и предмет на изследването

Обектът на дисертационното изследване обхваща специфичен корпус от художествени текстове на Александър Солженицин, дефинирани от авторската жанрова класификация като “кратки форми“. Обхватът на обекта включва:

- 8 класически разказа (включително “Един ден на Иван Денисович”, разглеждан съобразно първоначалното авторско определение за жанра);
- 8 разказа “в две части” (късната проза от 90-те години на XX век);
- 32 лирико-философски миниатюри, обединени в два цикъла под общото заглавие “Ситнежи”.

От обекта на изследване съзнателно е изключена “Адлиг Швенкитен“, която въпреки краткия си физически обем, е жанрово определен от писателя като “повест” (Солженицин, 2006:655).

Предметът на изследването обхваща динамичната връзка между художествената антропология (образа на героя) и категориите на времето – историческо, битийно и метафизично – в рамките на разглежданите творби. Анализът се съсредоточава върху жанрово-темпоралната обусловеност, при която съкратеният жанров обем води до „сгъстяване“ на художественото време и метаморфозата на хронологичната последователност във вътрешно духовно преживяване на героя в гранични ситуации като лагер, война, болест и морален избор. Разработва се типология на субекта във времето чрез класификация на героите (“праведник”, “затворник”, “интелигент”) като различни модуси на съществуване, като се проследява как моралният избор трансформира

“затвореното” лагерно време в “отворено” природно време. Особено внимание се отделя на еволюцията на хронотопа и прехода от дейния, оцелявящ стоик към съзерцаващия, насочен към вечността субект.

Цели и задачи

Основната цел на дисертационното изследване е да дефинира и анализира цялостния антропо-темпорален модел в кратките форми на Александър Солженицин. Централният стремеж е да се разкрие как чрез специфичния хронотоп на кратките форми се легитимира концепцията за субекта като носител на етическа памет и духовна свобода.

За постигането на тази цел изследването си поставя следните задачи:

1. Извършване на детайлен преглед на съществуващата рецепция и философския контекст на Солженициновото творчество. Задачата включва прецизиране на категориите “герой” и “време” в рамките на авторската естетическа система.
2. Антропологична задача за класифициране на основните типове герои в изследвания корпус (“затворник/стоик”, “интелигент”, “праведник”) и анализ на техните психологически и етически профили.
3. Темпорално-аналитична задача за провеждане на детайлен текстологичен анализ на времевата структура в ключови разкази и в двата цикъла “Ситнежи”.
4. Задача за диахронен анализ за съпоставяне на темпоралните концепции в различните творчески периоди на писателя – от ранната “лагерна” проза до късните разкази “в две части” и миниатюрите.
5. Задача за формулиране на финални теоретични изводи за приноса на Солженицин към поетиката на краткия жанр през XX век.

Теза

Централната теза на дисертационния труд е, че в кратките форми на Александър Солженицин се реализира етическа еманципация на човешкия субект от историческия детерминизъм, при която героят не е пасивна жертва на репресивното историческо време, а автономна личност, способна чрез морален избор да преобразува наложеното външно време във вътрешно, духовно суверенно битие, като по този начин времето се утвърждава като основен онтологичен антагонист на човешката същност. В подкрепа на тази позиция се твърди, че кратките форми функционират като “темпорален микрокосмос”, в който чрез максимална времева компресия се създава напрежение между “голямата история” и индивидуалната съдба; че времето при Солженицин има дуалистичен характер; че миниатюрите достигат пределна форма на хронотоп, в която линейното време се трансцендира в миг на прозрение и съзерцание; и че паметта функционира като “незабравено време”, чрез което моралният субект съхранява историческата истина и утвърждава своята власт над времето.

Методология

Методологическата основа на изследването е интердисциплинарна и съчетава подходи от литературознанието, философията и културологията, което е обусловено от сложния характер на Солженициновия текст като едновременно естетически и етичен обект. Анализът включва феноменологичен подход, чрез който се изследва субективното преживяване на времето и начинът, по който съзнанието на героя конституира реалността. Допълнително се прилага структурно-семантичен анализ за изследване на повествователните нива, композицията и езиковите средства, които изграждат категориите “герой” и “време” и разкриват връзката между текстовата структура и авторовата идеология. Сравнително-типологичният метод служи за съпоставка между различни

типове герои в творчеството на Солженицин и за поставянето им в контекста на руската класическа традиция, с цел открояване на неговите жанрови нововъведения. Накрая, херменевтичният анализ се използва за интерпретация на подтекста и символиката, като разкрива връзката между етическите послания и художествената форма и позволява произведенията да бъдат разбрани като духовни и смислови свидетелства.

Ограничения на изследването

Макар настоящият труд да предлага цялостен модел на взаимодействието “герой-време”, той притежава определени обективни ограничения, които дефинират неговия обхват:

1. Изследването съзнателно се фокусира единствено върху “кратките форми” (разкази и миниатюри). Това е направено с цел да се изолира специфичната “времева компресия”, характерна само за краткия жанр, но означава, че изводите не могат автоматично да се пренасят върху романната структура на автора.
2. Акцентът е поставен върху антропологичните аспекти и темпоралността. Ограничени са анализите в областта на чисто политическата история или детайлното биографично изследване.
3. Тъй като обект на анализ са предимно оригиналните текстове на руски език и утвърдените български преводи, изследването не претендира за пълнота по отношение на рецепцията на Солженицин на други езици (английски, френски, немски), освен в рамките на използваната теоретична литература.
4. Макар да се правят паралели с руската класика, трудът не е сравнително литературоведско изследване в пълния смисъл. Изборът на паралели е подчинен единствено на целта да се открие специфичното нововъведение на Солженицин.

5. Анализът обхваща предимно “класическия” период на разказите от 60-те години и късните “разкази в две части”. Огромният масив от публицистика и кореспонденция на автора е използван само като спомагателен материал за осветляване на художествените тези.

I. Творчеството на Солженицин в контекста на руската литературна традиция

Дисертационният труд разглежда творчеството на Александър Солженицин като неразделна част от руската литературна традиция, в която той едновременно наследява и трансформира класическия реализъм. Неговите кратки форми придобиват ново значение, превръщайки се от второстепенен жанр в носител на дълбоки философски и исторически внушения. При Солженицин разказът вече не е просто художествена форма, а средство за свидетелстване за съдбата на човека в условията на XX век, белязан от драматични социални и морални катаклизми.

1.1. Приносът на Солженицин в руската литература на XX век като продължение и трансформация на класическия реализъм

Основният принос на Солженицин се състои в обновяването на реалистичната традиция чрез въвеждането на нови етически и художествени измерения. Той възстановява категорията истина, противопоставяйки я на идеологическите клишета на социалистическия реализъм. В неговите произведения детайлът придобива особена значимост – обикновени предмети като хляб или лъжица се превръщат в символи на оцеляването и човешкото достойнство. Освен това авторът развива традицията на “праведничеството”, като създава герои, които възплащават морална устойчивост в условията на духовен разпад.

И в този смисъл, дисертационният труд подчертава стремежа на реализма към правдиво изобразяване на действителността, към разкриване на връзката между човека и социалната среда, както и значението на типичните герои в типични обстоятелства. Разгледани са основните жанрови форми – разказ, повест и роман – и тяхната роля в художественото осмисляне на действителността. В този историко-литературен контекст Солженицин се явява естествен продължител на традицията, който в условията на тоталитарната епоха възражда хуманистичните ценности на класическия реализъм и ги адаптира към новата историческа реалност.

1.2. Генезис на “новата проза”: История на публикуването (1962–1966) и реакция на държавно-централизираната соцкритика

В тази част се от дисертацията се проследява “невъзможното” отпечатване на разказа “Един ден на Иван Денисович” (първоначално “Щ-854”) и реакцията на съветската критика към творчеството и личността на Александър Исаевич. Появата на творбата, подкрепена от редактора Александър Твардовски и допусната до печат с одобрението на Никита Хрушчов, се превръща в прецедент за цензурната система и в ключово събитие за литературата на “размразяването”. Реакциите са силно поляризирани – между ентузиазма на либералната интелигенция и съпротивата на официалната критика. Следващите разкази на Солженицин доразвиват концепцията за новия герой и провокират обществени дебати, очертаващи границите на допустимото слово в тоталитарната система, като едновременно утвърждават автора и го превръщат в дисидентска фигура.

В по-широк културен план текстът разглежда феномена на литературоцентризма в руската традиция и ролята на писателя като

морален авторитет и “пророк”. Солженицин се превръща в продължител и новатор на класическия реализъм, който съчетава документалната достоверност с религиозно-философска дълбочина и оказва пряко въздействие върху общественото съзнание. Неговото творчество обобщава драматичния опит на XX век, интегрирайки личното страдание и историческата памет, и създава нов художествен синтез между традицията на Достоевски и Толстой. Така авторът се утвърждава като „писател-пророк“, чието слово функционира не само като естетически акт, но и като етическа и историческа истина, насочена към разкриване на човешката същност и съпротива срещу идеологическите деформации.

1.3. Авторската жанрова стратегия: Разказът срещу повестта. Разказът като микро-епос и жанровите граници на кратката проза

Важна жанровата стратегия на Александър Солженицин през 60-те години на XX век е преходът му от мащабни епически форми към кратката проза. Този преход не е просто формално съкращаване, а осъзнат художествен избор, при който разказът се утвърждава като “микроепос”, способен да побере цяла историческа епоха в рамките на един ден. Най-ярък пример е първият му публикуван разказ “Един ден на Иван Денисович”, който традиционно се възприема като повест, но самия автор го разглежда като разказ. Изследването подчертава значението на авторската жанрова класификация и разглежда различни форми на кратката проза – от класическите разкази, през “разказите от две части”, до крайната жанрова компресия в лирико-философските миниатюри “Ситнежи”, които редуцират времето до миг на духовно прозрение.

Втората част проследява генезиса на “новата проза” на Солженицин, свързан с ключовия “миг” като исторически и творчески прелом. Разгледани са творческите и публицистични съдби на редица разкази,

тяхната връзка с реални прототипи и трудностите при публикуването им в условията на цензура. В заключение текстът извежда метафората за “зрънцето” като символ на устойчивостта на човешката идентичност и истината, утвърждавайки разказа като форма, способна да концентрира и предаде дълбоки исторически и морални послания.

1.4. Разказите от две части (90-те години) – нов естетически прочит на тоталитарното време

Новият жанров модел в късното творчество на Александър Солженицин – разкази от две части - са инструментът, с който авторът прави задълбочен естетически и философски прочит на тоталитарната епоха. Тази структура не е просто формална, а отразява разполовеното съзнание на човека, поставен в трудни житейски условия. В разказите се проследява моралната деформация на личността под натиска на историята, като героите често са показани в различни етапи от живота си или чрез паралелни съдби. Солженицин се стреми към обективност и избягва директна морализаторска оценка, като изследва “трагичния избор” и цената на компромиса със съвестта. Примери като Жуков (“Критични времена”) и Ектов (“Его”) показват как историческите обстоятелства променят човешкия характер и водят до вътрешен разпад.

Един от основните акценти е върху универсалните морални проблеми и трагизма на героите, които губят своята същност чрез поредица от компромиси. Независимо дали става дума за мъже или жени (“Настенка”), или за противопоставени социални позиции (“Кайсиево сладко”), всички персонажи са поставени в ситуации без еднозначно правилно решение. Солженицин показва как тоталитарната система води до духовна деградация, социална апатия и историческа стагнация, в която времето сякаш спира. В същото време авторът утвърждава идеята, че

духовната устойчивост и вярността към моралните ценности са единственият път към съхраняване на личността. Така разказите от две части изпълняват и нравствено-поучителна функция, насочена към осмисляне на миналото и към избора на човека в условията на натиск.

1.5. Жанровата природа на “Ситнежите”: Лирико-философската миниатюра като концентриран израз на светогледа

“Ситнежите” са лирико-философски миниатюри, в които Солженицин постига концентриран израз на своя светоглед чрез лаконични и метафорични миниатюри, стоящи на границата между поезията и прозата. Създадени в два различни периода, тези текстове отразяват устойчивостта на формата като средство за изразяване на “неизразимото”, като фиксират единични образи и духовни преживявания, противопоставящи се на историческото време и тоталитарната действителност. “Ситнежите” възстановяват връзката между човека, природата и Бога, превръщайки съзерцанието и паметта във висша форма на съпротива и духовно спасение, като едновременно осъществяват преход от линейното време към мига на прозрение. В тях авторовият глас е директен и изповеден, утвърждавайки идеите за сакралността на природата, значението на паметта и устойчивостта на човешката душа, което ги превръща в своеобразен духовен завет и ключов елемент от цялостната жанрова система на Солженицин.

II. Антропологични аспекти в творчеството на Солженицин.

Типология и еволюция на героя в кратките форми

2.1. Прототипи и художествена класификация на персонажите:

Литературният тип и неговата битийна основа

Категорията “герой” в литературата още от античния епос обозначава централния образ на човека, идеализиран носител на колективни ценности и исторически опит. С разпадането на героическия епос и навлизането на реализма настъпва съществена трансформация – герой става всяко действащо лице, включено в художествената логика на текста. В литературата на XIX–XX век вече не съществува единствен носител на авторския идеал, а система от персонажи, които разкриват различни аспекти на човешкото съществуване.

Реализмът утвърждава сложни, многопластови характери, които се противопоставят на идеята за еднопосочна идеализация. В тази традиция Солженицин се явява наследник на Достоевски, който приема, че изобразяването на “положително прекрасния човек” е изключително трудно. Затова при него героят е едновременно социално определен “тип” и духовно автономна “индивидуалност”, която надхвърля схемата на еднозначното изображение.

Ключова особеност в поетиката на Солженицин е документалната природа на героя. Почти всеки персонаж има реален прототип, което изразява стремежа към “жизнената правда”. Авторът обаче не се ограничава до биографичен преразказ, а извършва художествена дестилация, превръщайки конкретната личност в универсален образ на човешката устойчивост и морална сила.

Така Иван Шухов от “Един ден на Иван Денисович” е изграден върху реален прототип, но се превръща в символ на “естествения човек”, който оцелява чрез труд и вътрешна дисциплина. Матрьона от “Матрьонината къща”, също базирана на реална личност, се трансформира в образ на праведничеството и нравствената устойчивост на народа.

В разказите се откроява функционална типология на героите: герой-стойк, герой-праведник, интелегент в ситуация на морален избор и лирически съзercател. Тези типове не са просто литературна

класификация, а израз на екзистенциална философия, според която “характерът на героя е съдба” – вътрешната етическа структура определя поведението му в историческите обстоятелства.

Солженицин настоява за върховенство на истината в литературата (и не само), като сам заявява, че не вижда по-висша задача от това “да служи на реалността”. В Нобеловата си реч той формулира моралния център на творчеството си: “Една дума истина целия свят ще надвие” (Солженицин, 2008:338).

В художествения свят на автора ясно се проявява противопоставянето между селски и интелегентски тип съзнание. Това противопоставяне е не само социално, но и философско – то отразява различни модели на мислене, поведение и отношение към действителността. Двете групи са свързани единствено чрез общия исторически контекст на насието и социалните катаклизми.

Селските герои – Шухов, Матрьона, Захар Калита – са вътрешно затворени, практични и ориентирани към оцеляване. Например Шухов размишлява над живота в селото си и приема света през битови категории (Солженицин, 2023:5). Те действат чрез труд и интуиция, а трудът е основна форма на тяхното съществуване.

Интелигентите, напротив, са динамични, рефлексивни и ориентирани към идеи и морални избори. Те често преживяват вътрешни конфликти между идеология и лична съвест. Както се вижда при лейтенант Зотов и други персонажи, тяхното мислене е насочено към големи исторически и философски цели, а не към битовото оцеляване.

В заключение системата от герои при Солженицин се основава на съчетание между историко-биографична достоверност и художествена обобщеност. А кратките форми са идеални за тази цел, тъй като самият автор подчертава, че в тях “може да се вмести много” (Паламарчук, 1991:12). Чрез тази поетика Солженицин изгражда свят, в който истината,

личната съдба и историческата реалност се сливат в единна художествена структура.

2.2. Устойчивост и оцеляване. Модели на героизъм и антигероизъм. Герои в лагерната и селската проза

В художествената система на Солженицин категорията “героизъм” претърпява радикална преоценка. Авторът съзнателно се отказва от идеологическия патос на съветската литература и пренасочва вниманието към скритите форми на морално оцеляване. Героичното при него не е акт на саможертва в името на идеологията, а ежедневен, често невидим труд по съхранение на “живата душа”. Така героизмът се измества от публичното към вътрешното измерение на човешкото битие.

В историко-литературен план Солженицин наследява и трансформира античната представа за героичното като съчетание на смелост, издръжливост и саможертва. През XX век обаче се наблюдава процес на дегероизация, при който модернистичната литература поставя под съмнение възможността за хармония между хуманизъм и активна действеност. В този контекст Солженицин и Шолохов преосмислят героизма като съществуване в екстремни, но “негероични” ситуации, където човекът оцелява чрез морална устойчивост.

Централна за Солженицин е идеята, че героят не е свръхчовек, а “устойчив човек”. Литературата му се концентрира върху вътрешната съхраненост на личността в условия на тотално отхвърляне от обществото. Лагерът се превръща в пространство на морален избор, а „невидимият подвиг на “малкия човек” се издига до универсален модел на човешко достойнство.

Образът на Иван Денисович Шухов е ключов пример за тази концепция. Той олицетворява делничното оцеляване, при което достойнството се съхранява чрез малки, но устойчиво морално поведение. Това поведение е форма на “невидим протест” срещу системата, а трудът се превръща в екзистенциална опора.

От голямо значение е вътрешният етичен компас на Шухов, който е предаден чрез привидно незначителни действия – отношение към храната, уважение към труда и съхранение на лична дисциплина. Тези жестове функционират като защита срещу деградацията на човешкото.

В женския образ на Матрьона Солженицин развива духовен еквивалент на лагерния стоицизъм. Тя е определена като “праведница”, чийто живот е белязан от страдание, но и от вътрешна чистота. Нейното съществуване се основава на безкористност и съвест, а трудът придобива сакрален характер. Тя “живее в доброта и умира от доброта”, което превръща личната ѝ съдба в нравствен символ.

Срещу тези “праведници” стои образът на съветския интелегент, представен чрез лейтенант Зотов. Той е пример за трагедията на “чистата съвест”, подчинена на идеологическа догма. Най-същественният момент е сблъсъкът между човешката емпатия и системната подозрителност, обобщен в мисълта, дали е възможно съветски човек да не знае Сталинград? Така доброто се превръща в инструмент на разрушение.

В разказа “Захар Калита” Солженицин използва хумор и ирония, за да изгради образа на “чудака” като носител на историческа памет. Символът на торбата придобива многопластово значение – от знак на бедност до “скривалище на личното пространство” и накрая до

митологичен атрибут на пазителя на Куликовото поле. Тя се превръща в знак за непрекъснатостта на руската историческа традиция.

В късните разкази авторът развива модел на морална причинно-следственост, в който индивидуалната съдба се вписва в по-голям метафизичен ред. Смъртта, паметта и делото придобиват символичен характер – както при “Дясната китка” и “Колко жалко”, където личната история се превръща в носител на нравствено възмездие или духовна рехабилитация.

Заклучително, в творчеството на Солженицин героизмът се оказва изместен от идеологическото към екзистенциалното измерение. Неговите герои са хора, които не анализират света, а го преживяват чрез “природни, като че ли дадени отвън” морални представи. Така се оформя художествен модел, в който оцеляването на човешкото се превръща в най-висша форма на героизъм.

2.3. Феноменология на лирическият герой в цикъла “Ситнежи”

Цикълът “Ситнежи” на Солженицин представлява радикален преход в неговата антропологична и естетическа перспектива, при който лирическият герой се изтегля от социално-историческата конкретика към “полето на чистата феноменология”. Ако в по-ранните произведения героите са потопени в лагерната и социалната реалност, то тук се появява героят-съзерцател, който съществува единствено чрез акта на възприемане на света като духовно свидетелство.

Лирическият герой в „Ситнежите“ няма класическа биография, а се конституира като “духовно око”, което разчита знаците на битието. Той функционира като посредник между временното и вечното чрез феноменологична насоченост на съзнанието, която се определя от

“интенционалността” (Хусерл). В този смисъл наблюдението се превръща в етически акт, чрез който се извличат нравствени истини от природата и историята.

В миниатюрите героят достига най-висока степен на свобода, която не е социална, а онтологична. Тя се проявява като “способност да диша”, където дишането е тъждествено на молитвата и на самото право на съществуване. В този контекст се формира ключовата идея, че смисълът на живота е хармонията с битието, а не победата над другите.

Жанрово “Ситнежите” представляват миниатюри с пределна лаконичност, в които се наблюдава “промеждутъчна форма между стиха и прозата” (Лотман, 1972). Те се характеризират с кондензация на смисъла и сливане на авторов и повествователен глас. Както отбелязва Струве, “езикът е парадоксален: той е едновременно “прост” и радикално “нов” (Струве, 2014:107), което подчертава “непреводимостта” на жанра.

Цикълът е структуриран в два основни творчески периода (1958–1963 и 1996–1999), които обхващат различни етапи от живота на автора – от лагерния опит до философската равносметка. Общият корпус от тридесет и две миниатюри функционира като “пъзел”, който изгражда цялостен образ на руската душа и историческата съдба.

В ключови текстове като „Дишане“ и „Лиственица“ се утвърждава сетивно-философска поетика, в която дишането е „духовен хляб“, а природата се превръща в огледало на човешката устойчивост.

Миниатюрите като “Зловреден плевел”, “Брястов дънер” и “Огънят и мравките” развиват етика на съпротивата и паметта, където злото е онтологична даденост, а доброто – постоянен труд. Финалната формула “И на всеки жив човек му е позволено само неговия труд и неговата душа”

(Солженицин, 1998:564) концентрира идеята за личната отговорност като единствена форма на духовна свобода.

В късните миниатюри се утвърждава философията на залеза, молитвата и старостта като просветление. Цикълът завършва с сакрални текстове като “Молитва” и “Молитва за Русия”, в които личният и националният глас се сливат. В заключение “Ситнежи” се определят като “най-концентрираното изображение на пъзела Солженицин”, където “всяко късче съдържа в себе си цялата Русия – с нейните църкви, лагери, природа и болка”.

2.4. Парадоксът “свобода-несвобода” в разказите “Великденско кръстно шествие” и “Дясната ръка” от Солженицин

Творчеството на Александър Солженицин, погледната през призмата на фундаменталния философски парадокс между свобода и несвобода, поставя акцент върху духовното измерение на човешката идентичност в условията на тоталитарна система. Авторът подчертава, че Солженицин, като „морален пророк“ на руската литература, продължава традицията на класическия роман и се изправя пред дилемата дали духът остава свободен в условията на “изкривеното” тоталитарно време. Тази дилема се превръща в основна ос на интерпретация на неговите кратки форми – разказите и “Ситнежите”, които въпреки своя обем носят изключителна философска и нравствена дълбочина.

От друга страна се разглежда биографичното и историческото формиране на творчеството на Солженицин, изградено в контекста на лагерния опит и съветската репресивна система. Въпреки външната несвобода, авторът развива вътрешна духовна автономност, като самото му творчество се ражда като акт на съпротива. Ключов момент е

публикуването на “Един ден на Иван Денисович”, който поставя началото на един коренно различен период в руската литература. Подчертава се и идеята, че несвободата на лагера парадоксално прониква в официалната култура, превръщайки се в средство за нейното морално освобождаване.

Акцентът е върху разказите “Великденско кръстно шествие” и “Дясната ръка” като художествени модели на противопоставянето между формална свобода и духовна несвобода. В тях се разглежда библейската концепция за свободата, включваща “свобода от греха”, “свобода от злите сили” и “свобода от закона”. Особено силно е противопоставянето между външно свободните, но духовно ограничени хора и физически ограничените, но вътрешно свободни личности. Несвобода в свободата и свободата на несвободния се превръщат в основен художествен и философски оксиморон.

В заключение се утвърждава, че в творчеството на Солженицин категориите свобода и несвобода не са противопоставени механично, а образуват сложна философска система, свързана с вярата, страданието и духовното оцеляване. Особено показателен е изводът, че “истинският вкус на живота се усеща в малкото”, което обобщава идеята за вътрешната свобода като най-висша форма на човешко съществуване. В този смисъл Солженицин се явява не само писател, но и духовен интерпретатор на човешката устойчивост, чийто антагонизъм между свобода и несвобода остава непреходен в световната литература.

2.5. Героят-интелигент и моралният избор в гранични ситуации чрез смисъла на жертвата и истината

Солженициновия интелигент е фигура, която претърпява дълбока онтологична трансформация в условията на историческа и идеологическа

несвобода. За разлика от класическия руски интелегент от XIX век, този тип герой не се определя чрез рефлексия и пасивност, а чрез действие в гранични ситуации, в които интелигентността се превръща от социален статус в етическо бреме. Свободата се мисли като съзнателен отказ от конформизъм и “стадност”, при който индивидът символично “умира” за системата, за да запази вътрешното си достойнство. Паралелно с това интелигентът придобива нова роля чрез срещата си с “народната правда”, където престава да бъде просветител отвисоко и се превръща в носител и изразител на автентичния морален опит на обикновения човек, осъзнавайки, че истинската свобода минава през смирение и “заземяване”.

Освен това интелигентът е носител на езикова и историческа съпротива срещу идеологическата лъжа. Чрез борбата с “новоговора” той възстановява смисъла на думите и по този начин възстановява паметта на нацията. Интелектуалният акт се превръща в духовно противодействие, в което словото има силата да разрушава тоталитарната система и да съхранява истината. Допълнително, интелигентът е представен като аскетична и морално дисциплинирана фигура, близка до монашеския модел, за която знанието е дълг, а не привилегия, и като исторически свидетел, чиято мисия е да съхрани паметта за жертвите на репресиите. В крайна сметка свободата при Солженицин се осъществява като свобода на истината.

2.6. Систематизация на Солженициновите герои: Типологични модели

Систематизацията на героите в творчеството на Александър Солженицин изисква преход от конкретното литературно наблюдение към изграждането на цялостен антропологичен модел, в който образите се разглеждат като екзистенциални реакции на тоталитарната действителност.

В този контекст героите не функционират като социални типове, а като носители на различни форми на човешко поведение спрямо истината, времето и моралния избор. Основното разграничение се изгражда около отношението към “етическия абсолют” и начина, по който личността съхранява достойнството си в условията на несвобода.

Първият ключов тип е праведникът, представен чрез фигури като Матрьона, при който доброто е иманентно и не се нуждае от рационално обосноваване. Тези герои функционират като морална ос на системата и олицетворяват “онтологична свобода”, произтичаща от отказа от притежание и привързаност. Вторият тип е стоикът-оцеляващ (Иван Денисович Шухов), при който свободата се реализира чрез устойчивост, труд и стратегията на “малките стъпки”. Третият тип е интелегентът, който преминава през процес на саморефлексия и интелектуален бунт срещу лъжата, като неговата свобода се проявява в съзнателния избор да запази вътрешното си достойнство, дори с цената на страдание.

Особено място заема лирическият съзercател (цикълът “Ситнежи”), който синтезира опита на останалите типове и го превръща в духовна интерпретация на света. Той изпълнява функцията на “духовно око”, чрез което страданието се трансформира в смисъл, а паметта – в цялостна метафизична история. В заключение се подчертава, че всички типове са взаимосвързани и образуват единна система, в която интелегентът се учи от праведника, стоикът осигурява устойчивост, а съзercателят осмисля преживяното като духовен процес. Както се отбелязва в текста, “свободата или несвободата на тези герои е неизменно ситуирана в конкретни физически и времеви граници”, което насочва към по-нататъшен анализ на категориите на времето и пространството.

В по-нататъшната антропологична перспектива интелгентът при Солженицин се определя като “духовен мост между суровата лагерна реалност и метафизичната истина”. Неговата свобода започва с отказа от материално спасение и се утвърждава чрез противопоставяне на идеологическата лъжа, включително чрез “езикотворчески занимания”, които възстановяват истинността на думите. В този смисъл интелгентът се превръща в исторически свидетел и носител на паметта, като неговата основна функция е да разкаже Истината, която никой не може да отнеме или изгори.

III. Поетика на времето. Хронотопни трансформации и метафизични измерения в кратките форми на Солженицин

3.1. Времето като онтологичен опонент на човешкия дух.

Лагерното време срещу човешкия дух

Разглеждането на еволюцията на героите – от праведниците и стоиците до интелектуалците-свидетели – разкрива, че тяхната съдба и морал са неразривно свързани с историко-пространствените координати, в които съществуват. Свободата и несвободата на духа не се проявяват в абстрактност, а са определени от ритъма на лагерното време и сгъстеното време на историческите катастрофи. В този смисъл анализът на Субекта неизбежно води до изследване на неговата битийна среда, където времето и пространството се превръщат в активни моделиращи фактори на личността.

Централна в творчеството на Солженицин е концепцията за времето като онтологичен противник на човешкия дух. Лагерното време е време на повторението и обезличаването, в което “утре” е идентично с “днес”, а личността се разтваря в механичен ритъм. Срещу този

детерминизъм писателят противопоставя акта на паметта и свидетелството, превръщайки творчеството си в опит за възстановяване на автентичната историческа истина и „паметта на народа“, която се явява негова върховна екзистенциална задача.

В автобиографичния и художествения му свят времето се мисли като “примка”, която застрашава човешкото съществуване. Потайността на системата е интерпретирана като опит за онтологично заличаване на истината и подмяна на историческата памет. В този контекст писането се превръща в екзистенциален акт на съпротива – опит да се “извади главата от примката” и да се създаде сакрално време, неподвластно на идеологически контрол.

В лагерните разкази и “Ситнежите” времето функционира като сила, която едновременно разрушава и изпитва човека. Герои като Иван Денисович, Матрьона или други “праведници” оцеляват чрез вътрешна устойчивост, превръщайки ежедневието съществуване в форма на тих протест. Както се подчертава, лагерната реалност поражда свят, в който “утре” е повторение на “днес”, но именно в тази повторемост се ражда устойчивостта на човешкия дух.

Историческото време – военните години, ГУЛАГ или ранносъветската действителност – показва човека в ситуация на екстремни морални изпитания. Герои като Павел Ектов, Йорка Жуков или Анатолий Воздвиженски са поставени пред конфликта между личен морал, идеологически натиск и историческа необходимост. В тези условия оцеляването често изисква компромиси, но не отменя вътрешната борба за съхраняване на човешкото достойнство.

Особено значение има мотивът за интелигенцията като свидетел на разпада на ценностните системи. Образи като Воздвиженски показват как новото време прониква във всички сфери – академична, семейна и социална – превръщайки интелигента в жертва на историческите процеси. Въпреки това остава възможността за морално оцеляване, макар и на цената на тежки вътрешни компромиси.

Творчеството на Солженицин представя времето като фундаментален противник и същевременно като пространство за морално изпитание. Независимо от историческите деформации, човешкият дух запазва способността си за устойчивост, памет и съпротива. Така писателят се утвърждава като “постоянна величина” – автор, който чрез свидетелството си превръща литературата в форма на духовна съпротива срещу историческото обезличаване.

3.2. Проекцията на сгъстеното и “всесъбиращо” време като новаторски похват в разказите на Солженицин

“Сгъстеното” и “всесъбиращо” време е новаторски похват в разказите на Александър Солженицин. Основна характеристика на неговата поетика е непрекъснатото редуване на минало и настояще, както и вмъкването на ретроспекции, които нарушават линейността на времето. Както сам авторът отбелязва: “човек има неопенимо верен помощник и това е времето” и “когато времето е силно сгъстено, то тогава най-отчетливо се изразяват характеристиките на действията и лицата” (Солженицин, 1997:274). Именно чрез тази концепция времето се превръща в структурен и смислов център на повествованието.

В “Един ден на Иван Денисович” лагерното време е представено като едновременно забавено и ускорено. Разказът се изгражда като редуване на фрагменти, в които дребни действия се разтягат, а цели

периоди се съкращават. Особено показателно е описанието на лагерното ежедневие: “Като махнеш съня, лагерникът живее за себе си само тия десет минути сутрин на закуска и по пет на обяд и на вечеря” (Солженицин, 2008:33). Този ритъм превръща лагера в “тунел на времето”, в който външното историческо време губи значение.

Солженицин използва принципа на “сгъстяване” и като композиционен модел, при който един ден от живота на Шухов обхваща символично цялата му присъда. Разказът започва строго времево: “В пет часа сутринта” (Солженицин, 2008:21), а завършва с формулата: “такива дни в присъдата на Иван Денисович бяха три хиляди шестстотин петдесет и три” (Солженицин, 2008:171). Така денят се превръща в универсална мярка за човешкия живот, а времето – в носител на екзистенциална тежест.

В “Матрьонината къща” времето се разгръща като историческа вертикала, в която личната съдба се преплита с националната история. Началната точка “лялото на 1956 г.” задава рамката на постсталинското “размразяване”, а останалите времеви маркери (“трийсетте години”, “четиридесет и първа”, “четиринайсета година”) изграждат историческа панорама на руската трагедия. Особено значими са трите ключови дати – 1914, 1941 и 1956 г., които маркират основни исторически катаклизми. В този контекст времето “експлодира в дати”, превръщайки се в носител на националната памет.

Съществен похват е и темпоралната релативност, при която кратки моменти придобиват изключителна тежест. Пребиваването на Игнатич при Матрьона около една година е смислово изместено от последните три часа преди нейната смърт. Тези три часа се превръщат в “микро-хронос”, в който се концентрира целият морален смисъл на разказа. По този начин Солженицин изгражда модел на “всесъбиращо време”, в което личното и историческото се срещат в една точка на екзистенциална истина.

В “Случай на станция Кочетовка” сгъстеното време функционира

като механизъм за разкриване на морална грешка. Действието е фиксирано в “тези есенни дни на двацет и четвъртата годишнина” (Солженицин, 2023:87), като се преплитат 1917 и 1941 г. Времето е разделено на две части – първата, динамична и административна, и втората, бавно концентрирана в разговора между Зотов и Тверитинов. Именно в тази втора част времето се “сгъстява” до критичен момент, който води до съдбоносна грешка.

При Солженицин времето не е фон, а активен структурен принцип на повествованието. То може да бъде епическо, концентрирано или идеологически деформирано, но винаги носи етичен смисъл. Както показва сравнението между текстовете, “всесъбиращото време” може да бъде както пространство на човешко достойнство (Шухов, Матрьона), така и на морална катастрофа (Зотов). Така авторът утвърждава времето като основен носител на историческата и нравствената истина.

3.3. Природното и битийното време. Символика на студа, леда и сезоните като художествени маркери

В художествения свят на Александър Солженицин времето се осмисля като сетивна и морално натоварена категория, която се проявява най-ярко чрез природните явления. Лагерното време функционира като инструмент на насието и подчинението, докато природният цикъл представлява алтернативен език на битието, чрез който се разкрива по-дълбока истина за човека. Студът, ледът, сезонните промени и ритъмът на денонощието се превръщат от климатични дадености в художествени маркери на човешката издръжливост, моралния избор и вътрешната свобода. Така се формира специфично битийно време, в което природата е не просто фон, а активен участник в изграждането на смисъла.

В центъра на тази поетика стои идеята за природните елементи като носители на екзистенциални и символни значения. Студът в „Един ден на Иван Денисович“ е представен като онтологична граница и метафизична сила, която изпитва човека и го изправя пред същностното на оцеляването. Ледът символизира “замръзналата история” и статиката на тоталитарната система, докато неговото пропукване обозначава възможността за духовно и историческо “размразяване”. Сезоните – зима, пролет, лято и есен – очертават цикъл на изпитание, катарзис, кратко облекчение и равносметка, като всяко от тези времена носи специфична етическа и екзистенциална функция.

На ниво художествена философия Солженицин противопоставя природния космически ред на изкуствено наложения лагерен и държавен режим на време. Денонощният ритъм, слънцето и метеорологичните процеси се явяват по-висш авторитет от административния график, като така се утвърждава идеята за природата като съдия и пазител на истината. Вятърът, сезоните и климатичните промени едновременно разкриват крехкостта на човешкото съществуване и възможността за солидарност и духовно оцеляване. В този смисъл “Хроносът на природата” се оказва посилен от “Хроноса на държавата”, а преживяването на студа и цикличността на времето придобива измерението на своеобразна естествена теология на оцеляването и спасението на душата.

3.4. Кайрос срещу Хронос. Мигът на прозрението към Вечността в „Ситнежите“

Във философската традиция времето се осмисля чрез две основни категории – Хронос и Кайрос. Хроносът представлява линейното, количествено и разрушително време, което подчинява човешкия живот на непрекъснатата историческа последователност, докато Кайросът е

качественият “благоприятен миг”, в който се разкрива духовна истина и се осъществява пробив към вечността. В цикъла „Ситнежи“ на Солженицин тази опозиция е основна структурна ос, като лирическият герой е поставен в напрежението между потискащото време на системата и възможността за внезапно прозрение, което обезсмисля натрупаното страдание.

Хроносът се свързва със затвора, лагерната система и историческата принуда, които редуцират човешкото съществуване до изтощителна последователност от страдание и контрол. Срещу него стои Кайросът като “вертикално време”, което прекъсва тази линия и отваря пространство за духовно освобождение. В миниатюри като “Дишане” този момент се проявява чрез обикновени действия, превърнати в сакрални преживявания – например дишането под цъфнала ябълка, което се осмисля като акт на възвръщане на свободата. По този начин кратките форми на “Ситнежи” функционират като “пробиви” във времето, в които вечността нахлува в делничното.

Природата, тишината и творческият акт са основните медиатори на Кайроса в цикъла. Те позволяват на героя да излезе от хронологичната обусловеност и да се докосне до неподвижно, съзерцателно време, в което се разкрива смисълът на битието. Солженицин противопоставя тази вътрешна вечност на модерната забързаност, в която човекът остава затворен в Хроноса без възможност за духовен пробив. Така “Ситнежи” утвърждава идеята, че истинската стойност на човешкия живот не се измерва чрез неговата продължителност, а чрез миговете на Кайрос, в които се осъществява срещата с вечността и се преодолява историческото време.

3.5. Паметта като “незабравеното време”. Ролята на миналото в изграждането на бъдещето според Солженицин

В творчеството на Александър Солженицин паметта се мисли не като пасивна психологическа способност, а като активна онтологична категория – “незабравеното време”, което се противопоставя на политическото заличаване и идеологическата амнезия. В свят, в който властта се стреми да пренаписва историята и да създава “хаос и амнезия”, паметта се превръща в форма на съпротива и етически императив. Тя възстановява хронологичната и морална цялост на битието и връща на човека притежанието на неговото време. В този смисъл помненето е не само познавателен акт, но и морална позиция, чрез която се защитава истината срещу забравата и манипулацията.

В “Ситнежите” и разказите паметта се проявява като личен, природен и културен архив. Тя се задейства от сетивни стимули и съхранява не просто събития, а тяхната етическа същност, превръщайки миналото в жив пласт на настоящето. Природата функционира като “биологичен архив”, който пази следите на историята отвъд човешката цензура, докато езикът съхранява “моралния код на Русия” и се противопоставя на идеологическия “новоговор”. В този контекст паметта свързва поколенията и предотвратява историческото прекъсване, като превръща индивидуалния живот в универсален пример и носител на смисъл.

Крайната функция на паметта при Солженицин е изкупителна и екзистенциална: тя позволява катарзис чрез признаване на вината, изгражда моралното бъдеще и утвърждава връзката между минало, настояще и бъдеще като “времева вертикала”. Паметта се противопоставя на разрушителния поток на Хроноса, като фиксира ценните мигове във

“Вечността” и ги превръща в основа на смислено съществуване. Така тя става окончателно доказателство за наличието на смисъл – “брегът”, който съхранява следите на битието, и фундаментът, върху който може да се изгради човешка и историческа цялост.

3.6. Типологичен модел на темпоралните режими в кратките форми

В края на изследването на поетиката на времето в творчеството на Солженицин се достига до обобщена типология на темпоралните състояния, която показва как физическото време (Хронос) се трансформира в духовно преживяване (Кайрос) или в историческа памет. Времето се представя не като статична величина, а като динамична система, в която паметта функционира като централен организиращ принцип. В този модел различните темпорални режими се преплитат, като паметта свързва мигновеното преживяване и историческата продължителност в единна структура на човешката идентичност. Така се подчертава идеята, че “поетиката на времето се превръща в инструмент за преодоляване на историческия детерминизъм”.

По-нататъшният анализ разкрива връзката между времето и антропологичния модел на героя, като се подчертава, че времето в художествения свят на Солженицин е “жива среда”, зависима от етическия избор на субекта. Героят не е пасивен носител на исторически процеси, а активен участник, който може да трансформира преживяването на времето – да го “сгъстява” или “разширява”. В тази перспектива репресивният Хронос на лагерната система се противопоставя на възможността за духовно пробиване към смисъл и вечност, което изразява диалектиката между историческа принуда и лична свобода.

Типологията на героите конкретизира различните проявления на времето: стойкът-оцеляващ живее в репресивния Хронос, като превръща оцеляването в смислова стратегия чрез малките победи на всекидневието; интелегентът-пазител на паметта съществува във вертикала между минало и настояще, където “живее в постоянно съотнасяне на настоящата лъжа към миналата истина”; лирическият съзерцател достига до Кайроса като форма на извънвремево духовно преживяване; а народният праведник обитава цикличното природно време, което го предпазва от разрушителната сила на историческото. Тези модели показват, че времето винаги е тясно свързано с етическата позиция на човека.

В заключение се подчертава, че пространството и времето при Солженицин са неразривно свързани, като лагерът, селото и духовните топоси представляват различни въплъщения на темпорални режими. Основният извод е, че времето не е просто фон на събитията, а етически изпитателен механизъм, чрез който се формира личността. Както се посочва в текста, “свободата се оказва не географско, а времево понятие – тя е способността да притежаваш своя миг и своята памет”. В този смисъл поетиката на времето потвърждава християнската антропология на Солженицин, в която човекът е разпънат между Хроноса на историята и Кайроса на вечността.

Заключение

Настоящото изследване върху кратките форми на Александър Солженицин доказва, че неговото творчество изгражда цялостна антропологична и онтологична система, в която литературата функционира като духовно свидетелство и инструмент за разкриване на Истината. Чрез анализ на разказите и “Ситнежите” се проследява процесът на деконструкция на тоталитарния модел на съществуване и неговото

преосмисляне в посока изграждане на етически устойчив “нов човек”. Централна роля заема фигурата на героя, чиято типология – от оцелял стоик до народен праведник – разкрива хуманистичната основа на авторовия свят и утвърждава идеята за възстановяване на цялостната човешка личност чрез общност от морални опити и избори.

Особен акцент в изследването се поставя върху поетиката на времето и паметта като основни онтологични категории. Доказва се, че Солженицин противопоставя репресивния, лагерен “Хронос” на екзистенциалното, природно време, като по този начин превръща времето в морална категория, измерима чрез съвестта. “Ситнежите” се интерпретират като пространство на Кайроса – миг на прозрение и духовна свобода, който надхвърля историческия детерминизъм. Паметта се осмисля като етически императив и механизъм за съхраняване на смисъла, чрез който фрагментарният опит се трансформира в духовно и културно единство.

Допълнително се анализират пространствените и езиковите измерения на художествения свят, които също имат ясно изразен етически характер. Пространството се явява проекция на вътрешното състояние на героя – от ограничението на лагера до отвореността на природния хоризонт, като преминава от хронотоп на оцеляването към хронотоп на свободата. Езикът, от своя страна, е разгледан като носител на национална памет и средство за възстановяване на истинността на света. В заключение се обобщава, че кратките форми на Солженицин представляват концептуални ядра на неговата философия за човека, утвърждавайки идеята за духовен суверенитет и непреходна етическа стойност на личността.

БИБЛИОГРАФИЯ

Лотман, Ю. М. (1972). Анализ поэтического текста. Ленинград: Просвещение.

Паламарчук, П. (1991). *Александр Солженицын: Путеводитель*. Москва: Столица.

Солженицин, А. И. (1998). Рекло телето дъба да мушка. София: Факел Експрес.

Солженицин, А. И. (1995–1997). Публицистика: Т. 3. Ярославль: Верхняя Волга.

Солженицин, А. И. (2008). Дясната китка. София: ИК „Христо Ботев“.

Солженицин, А. И. (2023). Кайсиево сладко. София: Лист.

Струве, Н. А. (2005). Явление Солженицына. Попытка синтеза. Между двумя юбилеями: Альманах. Москва: Русский путь.

Научни приноси

I. Теоретични приноси

1. Извеждане на антропологичен модел

За първи път в българското литературознание се предлага систематизирана типология на героите в кратките форми на Солженицин, базирана на “етическия триъгълник” (Стоик – Интелигент – Праведник). Това позволява творчеството му да се разглежда не като сбор от разкази, а като единна философска система.

2. Концептуализиране на темпоралните режими

Дефинирани са специфичните функции на времето чрез категориите *Хронос* (репресивно време), *Кайрос* (екзистенциален пробив) и *Памет* (съхранено време). Изведена е зависимостта между типа герой и начина, по който той субективизира времето.

3. Интердисциплинарен прочит на „Ситнежите“:

Чрез синтез на филологически анализ и философска антропология е доказано, че миниатюрите на Солженицин не са периферно творчество, а метафизично ядро на неговата поетика, в което се осъществява “пробивът към вечността”.

II. Научно-приложни приноси

1. Методологически модел за анализ:

Създадените в труда графични модели (Фиг. 1 и Фиг. 2) представляват методологически инструментариум за изследване на други автори от епохата на тоталитаризма или автори с подчертано етическа насоченост.

2. Приложна стойност за висшето образование:

Резултатите от дисертацията могат да залегнат в курсове по “История на руската литература на XX век”, “Сравнително

литературознание” и “Теория на литературата” (в модули, посветени на жанра на миниатюрата и поетиката на времето).

3. Инструментариум за коментарни издания:

Изведените тълкувания на ключови дати и метеорологични символи в разказите могат да бъдат използвани при подготовката на критически и академични издания на Солженицин на български език.

4. База за бъдещи изследвания:

Изследването отваря нови хоризонти за сравнителни анализи между Солженицин и други европейски автори на лагерна проза (като Примо Леви или Тадеуш Боровски), използвайки предложената типология на “времето като опонент”.

Списък на публикациите по темата на дисертационния труд

1. Кортова, Б. (2023). Парадоксът “свобода-несвобода” в разказите “Великденско кръстно шествие” и “Дясната китка” на Солженицин - Сборник с доклади от XVII Национални филологически четения за студенти и докторанти в чест на светите братя Кирил и Методий, Благоевград, 2023 г., Издателски комплекс “Неофит Рилски”, стр. 111-118, ISSN 2535-0625

2. Кортова, Б. (2024). Разказите от две части на Александър Солженицин - един нов поглед към тоталитарното време - Сборник с доклади от XVIII Национални филологически четения за студенти и докторанти в чест на светите братя Кирил и Методий, Благоевград, 2024 г., Издателски комплекс “Неофит Рилски”, стр. 69-73, ISSN 2535-0625

3. Кортова, Б. (2025) Прототипи на героите в кратките форми на Солженицин - Сборник с доклади от XIX Национални филологически четения за студенти и докторанти в чест на светите братя Кирил и Методий, Благоевград, 2025 г., Издателски комплекс “Неофит Рилски”, стр. 134-137, ISSN 2535-0625

SOUTH-WEST UNIVERSITY "NEOFIT RILSKI"
FACULTY OF PHILOLOGY
Department of Slavic and Balkan studies

Behra Ahmed Kortova

**THE HERO AND TIME IN THE SHORT FORMS OF ALEXANDER
SOLZHENITSYN**

ABSTRACT OF A DISSERTATION

FOR THE AWARD

OF THE EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC DEGREE of „DOCTOR“

Field of higher education: Humanities

Professional field: 2.1. Philology

Doctoral program: Russian literature

Academic Supervisor: Prof. Dr. Stiliyan Stoyanov

Academic Jury:

1. Prof. Albena Kirilova Vacheva - Soth-West University “Neofit Rilski”
2. PhD Svetla Konstantinova Tomanova - Soth-West University “Neofit Rilski”
3. PhD Tatyana Nikolaeva Fed - New Bulgarian University
4. PhD Irina Toncheva Georgieva - New Bulgarian University
5. PhD Boris Anatolievich Naimushin - New Bulgarian University

BLAGOEVGRAD, 2026

CONTENTS AND STRUCTURE OF THE DISSERTATION

The dissertation titled “The Hero and Time in the Short Forms of Alexander Solzhenitsyn” comprises 174 pages and consists of an introduction, three chapters, a conclusion and a bibliography.

The dissertation was discussed at a meeting of the Department of Slavic and Balkan Studies at the Faculty of Philology of the Southwestern University “Neofit Rilski” - Blagoevgrad, held on 7 May 2026, in hall 439.

The public defense will be held on 25 June 2026 from 1 p. m. at hall 412.

The materials for the defense are available in room 469, Building No. 1, 66 “Ivan Mihaylov” Str., Blagoevgrad.

CONTENTS OF THE DISSERTATION'S ABSTRACT

Introduction	5
I. Solzhenitsyn's work in the context of the Russian literary tradition	10
1.1. Solzhenitsyn's contribution to the Russian literature of the 20th century as a continuation and transformation of classical realism.....	10
1.2. Genesis of the "new prose": History of publishing (1962–1966) and reaction of the state-centralized social criticism.....	11

1.3. The author’s genre strategy: The short story versus the novel. The short story as a micro-epic and the genre boundaries of short prose.....	12
1.4. Two-part stories (1990s) – a new aesthetic reading of the totalitarian time.....	13
1.5. The genre nature of “Sitnezhite”: The lyrical-philosophical miniature as a concentrated expression of the worldview.....	14
II. Anthropological aspects in Solzhenitsyn's work. Typology and evolution of the hero in short forms.....	14
2.1. Prototypes and artistic classification of characters: The literary type and its existential basis.....	14
2.2. Resilience and survival. Models of heroism and anti-heroism. Heroes in camp and peasant prose.....	17
2.3. Phenomenology of the lyrical hero in the cycle “Krokhotki”.....	19
2.4. The paradox of “freedom-unfreedom” in the stories “Easter Crusade” and “The Right Hand” by Solzhenitsyn.....	21
2.5. The hero-intellectual and the moral choice in borderline situations through the meaning of sacrifice and truth.....	22
2.6. Systematization of Solzhenitsyn's heroes: Typological models	23

III. Poetics of time. Chronotopic transformations and metaphysical dimensions in Solzhenitsyn’s short stories.....25

3.1. Time as an ontological opponent of the human spirit. Time in the camp versus the human spirit.....25

3.2. The projection of condensed and “all-encompassing” time as an innovative technique in Solzhenitsyn’s stories.....

3.3. Natural and existential time. Symbolism of cold, ice and seasons as artistic markers.....29

3.4. Kairos versus Chronos. The moment of insight into Eternity in “The Snowfall”.....30

3.5. Memory as “unforgotten time”. The role of the past in the construction of the future according to Solzhenitsyn.....32

3.6. Typological model of temporal regimes in short forms

 Conclusion.....34

 Bibliography.....

 Scientific contributions

 List of publications on the topic of the dissertation

Introduction

Relevance of the topic

In contemporary humanities, the work of Alexander Isaevich Solzhenitsyn is reinterpreted differently from its traditional interpretation as political testimony and is considered as a significant literary and philosophical phenomenon. The relevance of the study stems from the desire to analyze the way in which the individual preserves his moral and spiritual integrity in the conditions of historical catastrophe and totalitarian pressure. In this sense, the figure of Solzhenitsyn is perceived as a key to understanding the relationship between personality, memory and history in the context of the 20th century.

Solzhenitsyn's work is characterized by a deep ethical and philosophical orientation, in which the theme of truth, historical memory and resistance to oblivion occupies a central place. The author transforms the personal and collective experience of the camp system into an artistic chronicle of the tragedy of the nation, using individual fate as the main perspective for

understanding history. Of particular importance is the specific poetics of time in his work, where short forms concentrate large-scale existential processes in a limited time period.

The emphasis in the dissertation work is on the author's short forms, in which his concept of the hero and time is recreated. In them, they embody the stability of humanism and moral stoicism in the conditions of a "cancerous" era, and time becomes a key artistic and philosophical category. In this way, the author's work is interpreted as a continuation of the classical Russian literary tradition in the totalitarian era, while at the same time emphasizing the need for a new reading of small genre forms as carriers of large semantic structures.

Object and subject of the study

The object of the dissertation research covers a specific corpus of literary texts by Alexander Solzhenitsyn, defined by the author's genre classification as "short forms". The scope of the object includes:

- 8 classic short stories (including "One Day in the Life of Ivan Denisovich", considered according to the author's original definition of the genre);
- 8 stories "in two parts" (late prose from the 1990s);
- 32 lyrical-philosophical miniatures, united in two cycles under the general title "Krokhotki".

"Adlig Shwenkiten" is deliberately excluded from the object of research, which, despite its short physical volume, is defined by the writer as a "short story" in genre (Solzhenitsyn, 2006:655).

The subject of the research covers the dynamic relationship between artistic anthropology (the image of the hero) and the categories of time - historical, existential and metaphysical - within the framework of the works under consideration. The analysis focuses on the genre-temporal conditioning, in which the shortened genre volume leads to a "condensation" of artistic time and the metamorphosis of chronological sequence into an internal spiritual

experience of the character in borderline situations such as camp, war, illness and moral choice. A typology of the subject in time is developed by classifying the characters (“righteous man”, “prisoner”, “intellectual”) as different modes of existence, tracing how moral choice transforms the “closed” camp time into “open” natural time. Particular attention is paid to the evolution of the chronotope and the transition from the active, surviving stoic to the contemplative, eternity-oriented subject.

Goals and objectives

The main goal of the dissertation research is to define and analyze the overall anthropo-temporal model in the short forms of Alexander Solzhenitsyn. The central aim is to reveal how the specific chronotope of the short forms legitimizes the concept of the subject as a bearer of ethical memory and spiritual freedom.

To achieve its goals, the research sets the following tasks:

1. Conducting a detailed review of the existing reception and philosophical context of Solzhenitsyn's work. The task includes refining the categories of "hero" and "time" within the author's aesthetic system.
2. An anthropological task to classify the main types of characters in the studied corpus ("prisoner/stoic", "intellectual", "righteous") and analyzing their psychological and ethical profiles.
3. A temporal-analytical task to conduct a detailed textual analysis of the temporal structure in key stories in both "Sitnezhi" cycles.
4. A diachronic analysis task to compare temporal concepts in the writer's different creative periods - from the early "camp" prose to the late "two-part" stories and miniatures.
5. A task to formulate final theoretical conclusions about Solzhenitsyn's contribution to the poetics of the short genre in the 20th century.

Thesis

The central thesis of the dissertation is that in the short forms of Alexander Solzhenitsyn, an ethical emancipation of the human subject from historical determinism is realized, in which the hero is not a passive victim of repressive historical time, but an autonomous person, capable, through moral choice, of transforming imposed external time into an internal, spiritually sovereign being, thus establishing time as the main ontological antagonist of human essence. In support of this position, it is argued that the short forms function as a “temporal microcosm”, in which, through maximum time compression, tension is created between “big history” and individual destiny; that time in Solzhenitsyn has a dualistic character; that the miniatures reach a limiting form of chronotope, in which linear time is transcended in a moment of insight and

contemplation; and that memory functions as an “unforgotten time”, through which the moral subject preserves historical truth and asserts its power over time.

Methodology

The methodological basis of the study is interdisciplinary and combines approaches from literary studies, philosophy and cultural studies, which is determined by the complex nature of Solzhenitsyn's text as both an aesthetic and ethical object. The analysis includes a phenomenological approach, through which the subjective experience of time and the way in which the hero's consciousness constitutes reality are investigated. Additionally, structural-semantic analysis is applied to study the narrative levels, composition and linguistic means that build the categories of "hero" and "time" and reveal the relationship between the text structure and the author's ideology. The comparative-typological method serves to compare different types of heroes in Solzhenitsyn's work and to place them in the context of the Russian classical

tradition, in order to highlight his genre innovations. Finally, hermeneutic analysis is used to interpret the subtext and symbolism, revealing the relationship between ethical messages and artistic form and allowing the works to be understood as spiritual and meaningful testimonies

Study limitations

Although the present work offers a comprehensive model of the hero-time interaction, it has certain objective limitations that define its scope.:

1. The study deliberately focuses only on the “short forms” (short stories and miniatures). This is done in order to isolate the specific “time compression” characteristic only of the short genre, but it means that the conclusions cannot be automatically transferred to the author’s novel structure.
2. The emphasis is placed on anthropological aspects and temporality. Analyses in the field of purely political history or detailed biographical research are limited.

3. Since the object of analysis is mainly the original texts in Russian and the established Bulgarian translations, the study does not claim to be complete with regard to the reception of Solzhenitsyn in other languages (English, French, German), except within the framework of the theoretical literature used.
4. Although parallels are drawn with the Russian classics, the work is not a comparative literary study in the full sense. The choice of parallels is subordinated solely to the goal of highlighting Solzhenitsyn's specific innovation.
5. The analysis covers mainly the "classical" period of the stories from the 1960s and the late "two-part stories." The author's vast body of journalism and correspondence is used only as supporting material to illuminate the artistic theses.

I. Solzhenitsyn's work in the context of the Russian literary tradition

The dissertation examines the work of Alexander Solzhenitsyn as an integral part of the Russian literary tradition, in which he simultaneously inherited and transformed classical realism. His short forms acquire a new meaning, transforming from a secondary genre into a bearer of deep philosophical and historical implications. For Solzhenitsyn, the story is no longer just an artistic form, but a means of testifying to the fate of man in the conditions of the 20th century, marked by dramatic social and moral cataclysms.

1.1. Solzhenitsyn's contribution to 20th century Russian literature as a continuation and transformation of classical realism

Solzhenitsyn's main contribution is the renewal of the realistic tradition by introducing new ethical and artistic dimensions. He restores the category of truth, contrasting it with the ideological clichés of socialist realism. In his works, detail acquires special significance - ordinary objects such as bread or a spoon become symbols of survival and human dignity. In

addition, the author develops the tradition of "righteousness", creating heroes who embody moral stability in conditions of spiritual decay.

And in this sense, the dissertation emphasizes the aspiration of realism to a truthful depiction of reality, to revealing the relationship between man and the social environment, as well as the importance of typical heroes in typical circumstances. The main genre forms - short story, novel and novel - and their role in the artistic understanding of reality are examined. In this historical and literary context, Solzhenitsyn appears to be a natural continuation of the tradition, who, in the conditions of the totalitarian era, revives the humanistic values of classical realism and adapts them to the new historical reality..

1.2. Genesis of the “New Prose”: History of Publication (1962–1966) and Reaction to State-Centralized Socialist Criticism

This part of the dissertation traces the “impossible” printing of the story “One Day in the Life of Ivan Denisovich” (originally “Sh-854”) and the reaction of Soviet critics to the work and personality of Alexander Isaevich. The appearance of the work, supported by the editor Alexander Tvardovsky and allowed to be printed with the approval of Nikita Khrushchev, became a precedent for the censorship system and a key event for the literature of the “thaw”. The reactions were strongly polarized – between the enthusiasm of the liberal intelligentsia and the resistance of official criticism. Solzhenitsyn’s subsequent stories further developed the concept of the new hero and provoked public debates, outlining the boundaries of permissible speech in the totalitarian system, simultaneously affirming the author and turning him into a dissident figure.

In a broader cultural context, the text examines the phenomenon of literary centrism in the Russian tradition and the role of the writer as a moral authority and a “prophet”.

Solzhenitsyn became a continuation and innovator of classical realism, which combined documentary authenticity with religious and philosophical depth and had a direct impact on public consciousness. His work summarizes the dramatic experience of the 20th century, integrating personal suffering and historical memory, and creates a new artistic synthesis between the tradition of Dostoevsky and Tolstoy. Thus, the author establishes himself as a “writer-prophet”, whose word functions not only as an aesthetic act, but also as an ethical and historical truth, aimed at revealing human essence and resistance to ideological deformations..

1.3. The Author's Genre Strategy: The Narrative vs. the Novel. The Narrative as a Micro-Epic and the Genre Boundaries of Short Prose

An important genre strategy of Alexander Solzhenitsyn in the 1960s was his transition from large-scale epic forms to short prose. This transition was not just a formal shortening, but a conscious artistic choice, in which the story established itself as a “microepos”, capable of

containing an entire historical era within a single day. The most striking example is his first published story “One Day in the Life of Ivan Denisovich”, which is traditionally perceived as a novella, but the author himself considers it as a short story. The study emphasizes the importance of the author’s genre classification and examines various forms of short prose – from classical short stories, through “short stories in two parts”, to the ultimate genre compression in the lyrical-philosophical miniatures “Sintezhi”, which reduce time to a moment of spiritual insight.

The second part traces the genesis of Solzhenitsyn’s “new prose”, associated with the key “moment” as a historical and creative turning point. The creative and journalistic fates of a number of stories are examined, their connection with real prototypes and the difficulties of publishing them under conditions of censorship. In conclusion, the text brings out the metaphor

of the "grain" as a symbol of the stability of human identity and truth, affirming the story as a form capable of concentrating and conveying profound historical and moral messages.

1.4. The Two-Part Stories (1990s) – a New Aesthetic Reading of the Totalitarian Era

The new genre model in the late work of Alexander Solzhenitsyn - stories in two parts - are the tool with which the author makes a profound aesthetic and philosophical reading of the totalitarian era. This structure is not just formal, but reflects the halved consciousness of a person placed in difficult life conditions. The stories trace the moral deformation of the personality under the pressure of history, with the characters often shown at different stages of their lives or through parallel destinies. Solzhenitsyn strives for objectivity and avoids direct moralizing assessment, exploring the "tragic choice" and the price of compromise with

conscience. Examples such as Zhukov ("Critical Times") and Ektov ("Ego") show how historical circumstances change human character and lead to internal disintegration.

One of the main accents is on universal moral problems and the tragedy of the characters, who lose their essence through a series of compromises. Whether it is about men or women ("Nastenka"), or about opposing social positions ("Apricot Jam"), all characters are placed in situations without a single correct solution. Solzhenitsyn shows how the totalitarian system leads to spiritual degradation, social apathy and historical stagnation, in which time seems to stop. At the same time, the author affirms the idea that spiritual resilience and loyalty to moral values are the only way to preserve the personality. Thus, the two-part stories also perform a moral-instructive function, aimed at making sense of the past and at the choice of man under pressure.

1.5. The Genre Nature of "Snowdrops": The Lyrical-Philosophical Miniature as a Concentrated Expression of the Worldview

„Krokhotki“ are lyrical-philosophical miniatures in which Solzhenitsyn achieves a concentrated expression of his worldview through laconic and metaphorical miniatures standing on the border between poetry and prose. Created in two different periods, these texts reflect the stability of form as a means of expressing the “inexpressible”, by fixing single images and spiritual experiences opposing historical time and totalitarian reality. “Krokhotki” restore the connection between man, nature and God, transforming contemplation and memory into a higher form of resistance and spiritual salvation, while simultaneously making a transition from linear time to the moment of insight. In them, the author’s voice is direct and confessional, affirming the ideas of the sacredness of nature, the importance of memory and

the stability of the human soul, which turns them into a kind of spiritual testament and a key element of Solzhenitsyn's overall genre system

II. Anthropological aspects in Solzhenitsyn's work. Typology and evolution of the character in the short forms

2.1. Prototypes and artistic classification of characters: The literary type and its existential basis

The category of “hero” in literature, since the ancient epic, has denoted the central image of man, an idealized bearer of collective values and historical experience. With the collapse of the heroic epic and the advent of realism, a significant transformation occurred - every actor included in the artistic logic of the text became a hero. In the literature of the 19th–20th centuries, there was no longer a single bearer of the author's ideal, but a system of characters that revealed different aspects of human existence.

The realism representation affirmed the complex, multi-layered characters that opposed the idea of one-way idealization. In this tradition, Solzhenitsyn was the successor of Dostoevsky, who accepted that the depiction of the “positively wonderful man” was extremely difficult. Therefore, in his work, the hero was both a socially determined “type” and a spiritually autonomous “individuality” that went beyond the scheme of a single image.

A key feature of Solzhenitsyn’s poetics is the documentary nature of the hero. Almost every character has a real prototype, which expresses the desire for “life truth”. However, the author does not limit himself to a biographical retelling, but performs an artistic distillation, transforming a specific person into a universal image of human resilience and moral strength. Thus, Ivan Shukhov from “One Day in the Life of Ivan Denisovich” is built on a real prototype, but becomes a symbol of the “natural man” who survives through work and internal discipline. Matryona from “Matryona’s House”, also based on a real person, is transformed into an image

of the righteousness and moral resilience of the people.

A functional typology of characters stands out in the stories: the stoic hero, the righteous hero, the intellectual in a situation of moral choice, and the lyrical contemplator. These types are not just a literary classification, but an expression of an existential philosophy, according to which “the character of the hero is fate” – the internal ethical structure determines his behavior in historical circumstances.

Solzhenitsyn insists on the supremacy of truth in literature (and not only), as he himself states that he sees no higher task than “serving reality”. In his Nobel speech, he formulates the moral center of his work: “One word of truth will conquer the whole world” (Solzhenitsyn, 2008:338).

In the author’s artistic world, the opposition between the peasant and the intellectual type of consciousness is clearly manifested. This opposition is not only social, but also

philosophical – it reflects different models of thinking, behavior, and attitude towards reality. The two groups are connected only by the common historical context of violence and social upheavals.

The village heroes – Shukhov, Matryona, Zakhar Kalita – are introverted, practical and survival-oriented. For example, Shukhov reflects on life in his village and perceives the world through everyday categories (Solzhenitsyn, 2023:5). They act through work and intuition, and work is the main form of their existence.

In contrast, intellectuals are dynamic, reflective, and oriented toward ideas and moral choices. They often experience internal conflicts between ideology and personal conscience. As it can be seen in Lieutenant Zotov and other characters, their thinking is directed towards great historical and philosophical goals, rather than everyday survival.

In conclusion, the system of heroes in Solzhenitsyn is based on a combination of historical-biographical reliability and artistic generalization. And short forms are ideal for this purpose, since the author himself emphasizes that “a lot can fit into them” (Palamarchuk, 1991:12). Through this poetics, Solzhenitsyn builds a world in which truth, personal destiny, and historical reality merge into a single artistic structure.

2.2. Resilience and survival. Models of heroism and anti-heroism. Heroes in camp and village prose

In Solzhenitsyn's artistic system, the category of "heroism" undergoes a radical reassessment. The author consciously abandons the ideological pathos of Soviet literature and redirects attention to the hidden forms of moral survival. The heroic in his work is not an act of self-sacrifice in the name of ideology, but an everyday, often invisible work to preserve the "living soul". Thus, heroism shifts from the public to the inner dimension of human existence.

In a historical and literary sense, Solzhenitsyn inherits and transforms the ancient idea of the heroic as a combination of courage, endurance and self-sacrifice. However, in the twentieth century, a process of deheroization is observed, in which modernist literature questions the possibility of harmony between humanism and active activity. In this context, Solzhenitsyn and Sholokhov rethink heroism as existence in extreme but "non-heroic" situations, where a person survives through moral resilience.

Central to Solzhenitsyn is the idea that the hero is not a superman, but a "resistant person." His literature focuses on the inner preservation of the personality in conditions of total rejection by society. The camp becomes a space of moral choice, and the "invisible feat of the "little man" rises to a universal model of human dignity.

The image of Ivan Denisovich Shukhov is a key example of this concept. He embodies everyday survival, in which dignity is preserved through small but persistent moral behavior.

This behavior is a form of “invisible protest” against the system, and work becomes an existential support.

Of great importance is Shukhov’s internal ethical compass, which is conveyed through seemingly insignificant actions – attitude to food, respect for work, and the preservation of personal discipline. These gestures function as a defense against the degradation of the human.

In the female image of Matryona, Solzhenitsyn develops a spiritual equivalent of camp stoicism. She is defined as a “righteous woman”, whose life is marked by suffering, but also by inner purity. Her existence is based on selflessness and conscience, and labor acquires a sacred character. She “lives in kindness and dies of kindness”, which turns her personal fate into a moral symbol.

Opposite these “righteous” is the image of the Soviet intelligentsia, represented by Lieutenant Zotov. He is an example of the tragedy of a “clear conscience”, subordinate to ideological dogma. The most essential moment is the clash between human empathy and systemic suspicion, summarized in the thought, is it possible for a Soviet person not to know Stalingrad? Thus, goodness becomes an instrument of destruction.

In the story “Zakhar Kalita”, Solzhenitsyn uses humor and irony to build the image of the “freak” as a bearer of historical memory. The symbol of the bag acquires a multifaceted meaning – from a sign of poverty to a “hiding place of personal space” and finally to a mythological attribute of the guardian of the Kulikovo Field. It becomes a sign of the continuity of the Russian historical tradition.

In the late stories, the author develops a model of moral causality, in which individual fate fits into a larger metaphysical order. Death, memory and deed acquire a symbolic character

– as in “The Right Wrist” and “What a pity”, where personal history becomes a bearer of moral retribution or spiritual rehabilitation. Finally, in Solzhenitsyn’s work, heroism turns out to be displaced from the ideological to the existential dimension. His heroes are people who do not analyze the world, but experience it through “natural, as if given from the outside” moral concepts. Thus, an artistic model is formed in which the survival of the human becomes the highest form of heroism.

2.3. Phenomenology of the lyrical hero in the cycle “Krokhotkit”

Solzhenitsyn's "Krokhotki" cycle represents a radical transition in his anthropological and aesthetic perspective, in which the lyrical hero withdraws from socio-historical concreteness to the "field of pure phenomenology". If in the earlier works the heroes are immersed in the camp and social reality, here the hero-contemplator appears, who exists only through the act of perceiving the world as a spiritual testimony.

The lyrical hero in "Krokhotki" does not have a classical biography, but is constituted as a "spiritual eye" that reads the signs of being. He functions as a mediator between the temporary and the eternal through a phenomenological orientation of consciousness, which is determined by "intentionality" (Husserl). In this sense, observation becomes an ethical act through which moral truths are extracted from nature and history.

In the miniatures the hero reaches the highest degree of freedom, which is not social, but ontological. It manifests itself as the "ability to breathe", where breathing is identical with

prayer and the very right to exist. In this context, the key idea is formed that the meaning of life is harmony with being, not victory over others.

Following their genre, “The Little Things” are miniatures with extreme laconicism, in which an “intermediate form between verse and prose” is observed (Lotman, 1972). They are characterized by condensation of meaning and a fusion of the author’s and the narrative voice. As Struve notes, “the language is paradoxical: it is both “simple” and radically “new” (Struve, 2014:107), which emphasizes the “untranslatability” of the genre.

The cycle is structured into two main creative periods (1958–1963 and 1996–1999), which cover different stages of the author’s life – from the camp experience to the philosophical assessment. The total corpus of thirty-two miniatures functions as a “puzzle” that builds a complete image of the Russian soul and historical destiny.

In key texts such as “Breathing” and “Larch”, a sensory-philosophical poetics is established, in which breathing is “spiritual bread”, and nature becomes a mirror of human resilience.

Miniatures such as “Malignant Weed”, “Elm Tree” and “Fire and Ants” develop an ethics of resistance and memory, where evil is an ontological given, and good – constant labor. The final formula “And to each living being only his labor and his soul are allowed” (Solzhenitsyn, 1998:564) concentrates the idea of personal responsibility as the only form of spiritual freedom.

In the late miniatures, the philosophy of sunset, prayer and old age as enlightenment is established. The cycle ends with sacred texts such as "Prayer" and "Prayer for Russia", in which the personal and national voices merge. In conclusion, "Krokhotki" is described as "the most concentrated image of Solzhenitsyn's puzzle", where "each piece contains within itself the whole of Russia - with its churches, camps, nature and pain".

2.4. The “freedom-unfreedom” paradox in the stories “Easter Crusade” and “The Right Hand” by Solzhenitsyn

The work of Alexander Solzhenitsyn, viewed through the prism of the fundamental philosophical paradox between freedom and unfreedom, emphasizes the spiritual dimension of human identity in the conditions of a totalitarian system. The author emphasizes that Solzhenitsyn, as a “moral prophet” of Russian literature, continues the tradition of the classical novel and faces the dilemma of whether the spirit remains free in the conditions of the “distorted” totalitarian time. This dilemma becomes the main axis of interpretation of his short forms – the stories and “Snitzes”, which, despite their volume, carry exceptional philosophical and moral depth. On the other hand, the biographical and historical formation of Solzhenitsyn’s work, built in the context of the camp experience and the Soviet repressive system, is examined. Despite the external lack of freedom, the author develops an internal spiritual autonomy, and

his work itself is born as an act of resistance. A key moment is the publication of "One Day in the Life of Ivan Denisovich", which marks the beginning of a fundamentally different period in Russian literature. The idea that the camp's lack of freedom paradoxically penetrates official culture, becoming a means of its moral liberation is also emphasized.

The emphasis is on the stories "Easter Crusade" and "The Right Hand" as artistic models of the opposition between formal freedom and spiritual lack of freedom. They examine the biblical concept of freedom, including "freedom from sin", "freedom from evil forces" and "freedom from the law". The opposition between outwardly free but spiritually limited people and physically limited but internally free individuals is especially strong. Lack of freedom in freedom and the freedom of the unfree become the main artistic and philosophical oxymoron.

As an overview, it is asserted that in Solzhenitsyn's work the categories of freedom and unfreedom are not mechanically opposed, but form a complex philosophical system related to

faith, suffering and spiritual survival. Particularly indicative is the conclusion that "the true taste of life is felt in the little", which summarizes the idea of inner freedom as the highest form of human existence. In this sense, Solzhenitsyn is not only a writer, but also a spiritual interpreter of human resilience, whose antagonism between freedom and unfreedom remains timeless in world literature.

2.5. The hero-intellectual and moral choice in borderline situations through the meaning of sacrifice and truth

Solzhenitsyn's intellectual is a figure who undergoes a profound ontological transformation in the conditions of historical and ideological lack of freedom. Unlike the classic Russian intellectual of the 19th century, this type of hero is not defined by reflection and passivity, but by action in borderline situations in which intelligence turns from a social status into an ethical burden. Freedom is thought of as a conscious rejection of conformism and

"herdness", in which the individual symbolically "dies" for the system in order to preserve his inner dignity. In parallel, the intellectual acquires a new role through his encounter with "people's truth", where he ceases to be an enlightener from above and becomes a bearer and exponent of the authentic moral experience of the common man, realizing that true freedom passes through humility and "grounding". In addition, the intellectual is a bearer of linguistic and historical resistance to ideological lies. By fighting "newspeak", he restores the meaning of words and thus restores the memory of the nation. The intellectual act becomes a spiritual counteraction, in which the word has the power to destroy the totalitarian system and preserve the truth. Additionally, the intellectual is presented as an ascetic and morally disciplined figure, close to the monastic model, for whom knowledge is a duty, not a privilege, and as a historical witness, whose mission is to preserve the memory of the victims of repression. Ultimately, freedom for Solzhenitsyn is realized as the freedom of truth.

2.6. Systematization of Solzhenitsyn's characters: Typological models

The systematization of the characters in the work of Alexander Solzhenitsyn requires a transition from specific literary observation to the construction of a comprehensive anthropological model, in which the images are considered as existential reactions to totalitarian reality.

In this context, the characters do not function as social types, but as bearers of various forms of human behavior towards truth, time and moral choice. The main distinction is built around the attitude towards the “ethical absolute” and the way in which the person preserves his dignity in conditions of unfreedom.

The first key type is the righteous man, represented by figures such as Matryona, in whom goodness is immanent and does not need rational justification. These characters function

as the moral axis of the system and embody “ontological freedom” arising from the rejection of possession and attachment. The second type is the stoic-survivor (Ivan Denisovich Shukhov), in whom freedom is realized through resilience, work and the strategy of “small steps”. The third type is the intelligent, who goes through a process of self-reflection and intellectual rebellion against lies, his freedom manifesting itself in the conscious choice to preserve his inner dignity, even at the cost of suffering.

A special place is occupied by the lyrical contemplator (the cycle "Krokhotki"), who synthesizes the experience of the other types and turns it into a spiritual interpretation of the world. He performs the function of a "spiritual eye", through which suffering is transformed into meaning, and memory - into a complete metaphysical history. In conclusion, it is emphasized that all types are interconnected and form a single system in which the intelligent learns from the righteous, the stoic provides stability, and the contemplator makes sense of the

experience as a spiritual process. As noted in the text, "the freedom or lack of freedom of these characters is invariably situated within specific physical and temporal boundaries", which points to a further analysis of the categories of time and space.

In the further anthropological perspective, the intellectual in Solzhenitsyn is defined as a “spiritual bridge between the harsh camp reality and the metaphysical truth”. His freedom begins with the refusal of material salvation and is affirmed by opposing the ideological lie, including through “language-creating activities” that restore the truth of words. In this sense, the intellectual becomes a historical witness and a bearer of memory, with his main function being to tell the Truth, which no one can take away or burn.

III. Poetics of Time. Chronotopic Transformations and Metaphysical Dimensions in Solzhenitsyn's Short Forms

3.1. Time as an ontological opponent of the human spirit. Camp time against the human spirit

Examining the evolution of the characters – from the righteous and the Stoics to the intellectual-witnesses – reveals that their fate and morality are inextricably linked to the historical-spatial coordinates in which they exist. The freedom and unfreedom of the spirit do not manifest themselves in abstraction, but are determined by the rhythm of camp time and the condensed time of historical catastrophes. In this sense, the analysis of the Subject inevitably leads to the study of his existential environment, where time and space become active modeling factors of the personality. Central to Solzhenitsyn's work is the concept of time as an ontological opponent of the human spirit. Camp time is a time of repetition and depersonalization, in which “tomorrow” is identical to “today”, and the personality dissolves into a mechanical rhythm. Against this determinism, the writer opposes the act of memory and

testimony, transforming his work into an attempt to restore authentic historical truth and the “memory of the people”, which is his supreme existential task.

In his autobiographical and artistic world, time is thought of as a “noose” that threatens human existence. The secrecy of the system is interpreted as an attempt to ontologically erase the truth and replace historical memory. In this context, writing becomes an existential act of resistance – an attempt to “take one’s head out of the noose” and create a sacred time, not subject to ideological control.

In the stories from the camp and “Krokhotki”, the time functions as a force that simultaneously destroys and tests man. Characters such as Ivan Denisovich, Matryona or other “righteous” people survive through inner resilience, transforming everyday existence into a form of silent protest. As emphasized, the camp reality gives rise to a world in which

“tomorrow” is a repetition of “today”, but it is precisely in this repetition that the resilience of the human spirit is born.

Historical time – the war years, the Gulag or early Soviet reality – shows man in a situation of extreme moral trials. Heroes such as Pavel Ektov, Yarka Zhukov or Anatoly Vozdvizhensky are faced with the conflict between personal morality, ideological pressure and historical necessity. In these conditions, survival often requires compromises, but does not cancel the internal struggle to preserve human dignity.

Of particular importance is the motif of the intelligentsia as a witness to the collapse of value systems. Images such as Vozdvizhensky show how the new time penetrates all spheres – academic, family and social – turning the intelligentsia into a victim of historical processes. Nevertheless, the possibility of moral survival remains, albeit at the cost of heavy internal compromises.

Solzhenitsyn's work presents time as a fundamental adversary and at the same time as a space for moral testing. Regardless of historical deformations, the human spirit retains its capacity for resilience, memory, and resistance. Thus, the writer establishes himself as a "permanent quantity" - an author who, through his testimony, transforms literature into a form of spiritual resistance against historical depersonalization.

3.2. The projection of condensed and "all-encompassing" time as an innovative technique in Solzhenitsyn's stories

The “condensed” and “all-encompassing” time is an innovative technique in the stories of Alexander Solzhenitsyn. The main characteristic of his poetics is the continuous alternation of past and present, as well as the insertion of flashbacks that disrupt the linearity of time. As the author himself notes: “a person has an invaluable faithful assistant, and this is time” and “when time is strongly condensed, then the characteristics of actions and faces are most clearly expressed” (Solzhenitsyn, 1997:274). It is through this concept that time becomes the structural and semantic center of the narrative.

In “One Day in the Life of Ivan Denisovich”, camp time is presented as simultaneously slowed down and accelerated. The story is built as an alternation of fragments in which small actions are stretched out and entire periods are shortened. The description of the daily life in the camp is particularly telling: “Without sleep, the campmate lives for himself only those ten minutes in the morning for breakfast and five at lunch and dinner” (Solzhenitsyn, 2008:33).

This rhythm turns the camp into a “time tunnel” in which external historical time loses its meaning.

Solzhenitsyn also uses the principle of “condensation” as a compositional model, in which one day of Shukhov’s life symbolically encompasses his entire sentence. The story begins strictly in time: “At five o’clock in the morning” (Solzhenitsyn, 2008:21), and ends with the formula: “such days in Ivan Denisovich’s sentence were three thousand six hundred and fifty-three” (Solzhenitsyn, 2008:171). Thus, the day becomes a universal measure of human life, and time – a carrier of existential weight.

In “Matryona’s House,” time unfolds as a historical vertical in which personal fate is intertwined with national history. The starting point “the summer of 1956” sets the framework for the post-Stalin “thaw,” and the remaining time markers (“the thirties,” “forty-first,” “fourteenth year”) build a historical panorama of the Russian tragedy. The three key dates –

1914, 1941, and 1956 – are particularly significant, marking major historical cataclysms. In this context, time “explodes into dates,” becoming a carrier of national memory. Another essential technique is temporal relativity, in which short moments acquire exceptional weight. Ignatich’s stay with Matryona for about a year is meaningfully displaced by the last three hours before her death. These three hours become a “micro-chronos” in which the entire moral meaning of the story is concentrated. In this way, Solzhenitsyn builds a model of “all-encompassing time,” in which the personal and the historical meet at a single point of existential truth.

In “The Incident at Kochetovka Station,” condensed time functions as a mechanism for revealing a moral error. The action is set in “these autumn days of the twenty-fourth anniversary” (Solzhenitsyn, 2023:87), intertwining 1917 and 1941. Time is divided into two parts – the first, dynamic and administrative, and the second, slowly concentrated in the conversation between

Zotov and Tveritinov. It is in this second part that time “condenses” to a critical moment that leads to a fateful mistake.

For Solzhenitsyn, time is not a background, but an active structural principle of the narrative. It can be epic, concentrated, or ideologically deformed, but it always carries an ethical meaning. As the comparison between the texts shows, “all-encompassing time” can be both a space of human dignity (Shukhov, Matryona) and of moral catastrophe (Zotov). Thus, the author affirms time as the main bearer of historical and moral truth.

3.3. Natural and existential time. Symbolism of cold, ice and seasons as artistic markers

In the artistic world of Alexander Solzhenitsyn, time is understood as a sensory and morally charged category, which manifests itself most vividly through natural phenomena.

Camp time functions as an instrument of violence and subjugation, while the natural cycle represents an alternative “language” of existence, through which a deeper truth about man is revealed. Cold, ice, seasonal changes and the rhythm of the day are transformed from climatic givens into artistic markers of human endurance, moral choice and inner freedom. Thus, a specific existential time is formed, in which nature is not just a background, but an active participant in the construction of meaning.

At the center of this poetics is the idea of natural elements as carriers of existential and symbolic meanings. The cold in “One Day in the Life of Ivan Denisovich” is presented as an ontological boundary and a metaphysical force that tests man and confronts him with the essence of survival. The ice symbolizes the “frozen history” and the statics of the totalitarian system, while its cracking signifies the possibility of a spiritual and historical “thawing”. The

seasons – winter, spring, summer and autumn – outline a cycle of trial, catharsis, brief relief and reckoning, each of these times carrying a specific ethical and existential function.

On the level of artistic philosophy, Solzhenitsyn contrasts the natural cosmic order with the artificially imposed camp and state time regime. The circadian rhythm, the sun and meteorological processes appear to be a higher authority than the administrative schedule, thus affirming the idea of nature as a judge and guardian of truth. The wind, the seasons and climate changes simultaneously reveal the fragility of human existence and the possibility of solidarity and spiritual survival. In this sense, the "Chronos of Nature" turns out to be stronger than the "Chronos of the State," and the experience of the cold and cyclical nature of time takes on the dimension of a kind of natural theology of survival and salvation of the soul.

3.4. Kairos vs. Chronos. The Moment of Insight into Eternity in the "Krokhotki"

In the philosophical tradition, time is understood through two main categories – Chronos and Kairos. Chronos represents the linear, quantitative and destructive time that subordinates human life to a continuous historical sequence, while Kairos is the qualitative “favorable moment” in which a spiritual truth is revealed and a breakthrough to eternity is made. In Solzhenitsyn’s cycle “Krokhotki” this opposition is a main structural axis, as the lyrical hero is placed in the tension between the oppressive time of the system and the possibility of a sudden insight that makes the accumulated suffering meaningless.

Chronos is associated with the prison, the camp system and historical coercion, which reduce human existence to an exhausting sequence of suffering and control. Kairos stands opposite it as “vertical time”, which interrupts this line and opens up a space for spiritual liberation. In miniatures such as “Breathing,” this moment manifests itself through ordinary actions transformed into sacred experiences - for example, breathing under a blossoming apple

tree, which is interpreted as an act of regaining freedom. In this way, the short forms of “ Krokhotki ” function as “breakthroughs” in time, in which eternity invades the everyday. Nature, silence, and the creative act are the main mediators of Kairos in the cycle. They allow the hero to break free from chronological conditioning and reach a still, contemplative time in which the meaning of existence is revealed. Solzhenitsyn contrasts this inner eternity with the modern rush, in which man remains imprisoned in Chronos without the possibility of a spiritual breakthrough. Thus, “ Krokhotki ” affirms the idea that the true value of human life is not measured by its duration, but by the moments of Kairos in which the encounter with eternity takes place and historical time is overcome.

3.5. Memory as “unforgotten time.” The role of the past in building the future according to Solzhenitsyn

In the work of Alexander Solzhenitsyn, memory is thought of not as a passive psychological ability, but as an active ontological category – “unforgotten time”, which opposes political erasure and ideological amnesia. In a world where power seeks to rewrite history and create “chaos and amnesia”, memory becomes a form of resistance and an ethical imperative. It restores the chronological and moral integrity of existence and returns to man the possession of his time. In this sense, remembering is not only a cognitive act, but also a moral position through which the truth is defended against oblivion and manipulation.

In “Krokhotki ” and the short stories, memory manifests itself as a personal, natural and cultural archive. It is triggered by sensory stimuli and preserves not just events, but their ethical essence, transforming the past into a living layer of the present. Nature functions as a “biological archive” that preserves the traces of history beyond human censorship, while language preserves the “moral code of Russia” and opposes the ideological “newspeak”. In this

context, memory connects generations and prevents historical discontinuity, transforming individual life into a universal example and bearer of meaning. The ultimate function of memory in Solzhenitsyn is redemptive and existential: it allows for catharsis through the recognition of guilt, builds the moral future and affirms the connection between past, present and future as a “time vertical”. Memory opposes the destructive flow of Chronos by fixing precious moments in “Eternity” and turning them into the basis of a meaningful existence. Thus, it becomes the ultimate proof of the existence of meaning - the “shore” that preserves the traces of being, and the foundation on which human and historical wholeness can be built.

3.6. Typological model of temporal modes in short forms

At the end of the study of the poetics of time in Solzhenitsyn's work, a generalized typology of temporal states is reached, which shows how physical time (Chronos) is transformed into a spiritual experience (Kairos) or into historical memory. Time is presented

not as a static quantity, but as a dynamic system in which memory functions as a central organizing principle. In this model, different temporal regimes are intertwined, with memory connecting instantaneous experience and historical duration into a single structure of human identity. Thus, the idea is emphasized that "the poetics of time becomes a tool for overcoming historical determinism".

Further analysis reveals the connection between time and the anthropological model of the hero, emphasizing that time in Solzhenitsyn's artistic world is a "living environment" dependent on the ethical choice of the subject. The hero is not a passive bearer of historical processes, but an active participant who can transform the experience of time - to "condense" or "expand" it. In this perspective, the repressive Chronos of the camp system opposes the possibility of spiritual breakthrough to meaning and eternity, which expresses the dialectic between historical coercion and personal freedom.

The typology of the characters concretizes the different manifestations of time: the Stoic-survivor lives in the repressive Chronos, transforming survival into a meaningful strategy through the small victories of everyday life; the intellectual-keeper of memory exists in the vertical between past and present, where he “lives in a constant correlation of the present lie to the past truth”; the lyrical contemplative reaches Kairos as a form of timeless spiritual experience; and the folk righteous inhabits the cyclical natural time, which protects him from the destructive power of the historical. These models show that time is always closely related to the ethical position of man.

In conclusion, it is emphasized that space and time in Solzhenitsyn are inextricably linked, with the camp, the village and the spiritual topoi representing different incarnations of temporal regimes. The main conclusion is that time is not just a background for events, but an ethical testing mechanism through which personality is formed. As the text points out, “freedom turns

out to be not a geographical, but a temporal concept – it is the ability to own one’s moment and one’s memory.” In this sense, the poetics of time confirms Solzhenitsyn’s Christian anthropology, in which man is crucified between the Chronos of history and the Kairos of eternity.

Conclusion

This research on the short forms of Alexander Solzhenitsyn proves that his work builds a complete anthropological and ontological system, in which literature functions as a spiritual testimony and a tool for revealing the Truth. Through an analysis of the stories and "Snitzes", the process of deconstruction of the totalitarian model of existence and its rethinking towards the construction of an ethically sustainable "new man" is traced. The figure of the hero plays a central role, whose typology - from a surviving stoic to a folk righteous man - reveals the

humanistic basis of the author's world and affirms the idea of restored the entire human personality through a community of moral experiences and choices.

Particular emphasis is placed in the study on the poetics of time and memory as basic ontological categories. It is proven that Solzhenitsyn opposes the repressive, camp "Chronos" to existential, natural time, thus transforming time into a moral category, measurable through conscience. "The Snippets" are interpreted as a space of Kairos - a moment of insight and spiritual freedom that transcends historical determinism. Memory is understood as an ethical imperative and a mechanism for preserving meaning, through which fragmentary experience is transformed into spiritual and cultural unity.

Additionally, the spatial and linguistic dimensions of the artistic world are analyzed, which also have a clearly expressed ethical character. Space is a projection of the hero's inner state - from the confinement of the camp to the openness of the natural horizon, moving from

a chronotope of survival to a chronotope of freedom. Language, in turn, is considered as a carrier of national memory and a means of restoring the truth of the world. In conclusion, it is summarized that Solzhenitsyn's short forms represent conceptual cores of his philosophy of man, affirming the idea of spiritual sovereignty and the eternal ethical value of the individual.

БИБЛИОГРАФИЯ REFERENCES

Lotman, Y.M.; Лотман, Ю. М. (1972). Анализ поэтического текста. Ленинград: Просвещение.

Palamarchuk, P.; Паламарчук, П. (1991). *Александр Солженицын: Путеводитель*. Москва: Столица.

Solzhenitsyn, A.; Солженицын, А. И. (1998). Рекло телето дъба да мушка. София: Факел Експрес.

Solzhenitsyn, A. Солженицин, А. И. (1995–1997). Публицистика: Т. 3. Ярославль: Верхняя Волга.

Solzhenitsyn, A.; Солженицин, А. И. (2008). Дясната китка. София: ИК „Христо Ботев“.

Solzhenitsyn, A., Солженицин, А. И. (2023). Кайсиево сладко. София: Лист.

Struve, N.; Струве, Н. А. (2005). Явление Солженицына. Попытка синтеза. Между двумя юбилеями: Альманах. Москва: Русский путь.

Scientific contributions

I. Theoretical contributions

- 1. Deriving an anthropological model:**

For the first time in Bulgarian literary studies, a systematized typology of the characters in Solzhenitsyn's short stories is proposed, based on the "ethical triangle" (Stoic - Intelligent - Righteous). This allows his work to be viewed not as a collection of stories, but as a unified philosophical system.

2. Conceptualizing temporal regimes:

The specific functions of time are defined through the categories Chronos (repressive time), Kairos (existential breakthrough), and Memory (stored time). The relationship between the type of hero and the way in which he subjectivizes time is deduced.

3. An interdisciplinary reading of the “Krokhotki “:

Through a synthesis of philological analysis and philosophical anthropology, it has been proven that Solzhenitsyn's miniatures are not a peripheral work, but a metaphysical core of his poetics, in which the "breakthrough to eternity" takes place.

II. Scientific and applied contributions

1. Methodological model for analysis:

The graphic models created in the dissertation (Fig. 1 and Fig. 2) represent a methodological toolkit for studying other authors from the era of totalitarianism or authors with a distinctly ethical focus.

2. Applied value for the higher education:

The results of the dissertation can be incorporated into courses on "History of Russian Literature of the 20th Century", "Comparative Literary Studies" and "Theory of Literature" (in modules dedicated to the genre of miniature and the poetics of the time).

3. Toolkit for Commentary Editions:

The derived interpretations of basic characters and meteorological symbols in the stories can be used in the preparation of critical and academic editions of Solzhenitsyn in Bulgarian.

4. Basis for future research:

The study opens new horizons for comparative analyses between Solzhenitsyn and other European authors of camp prose (such as Primo Levi or Tadeusz Borowski), using the proposed typology of “time as opponent”.

LIST OF PUBLICATIONS RELATED TO THE DISSERTATION

1. Kortova, V.; В. Кортова, Б. (2023). Парадоксът “свобода-несвобода” в разказите “Великденско кръстно шествие” и “Дясната китка” на Солженицин - Сборник с доклади от XVII Национални филологически четения за студенти и докторанти в чест на светите братя Кирил и Методий, Благоевград, 2023 г., Издателски комплекс „Неофит Рилски”, стр. 111-118, ISSN 2535-0625 [Kortova, V. (2023). The paradox of "freedom-unfreedom" in the stories "Easter Procession" and "The Right Hand Bouquet" by Solzhenitsyn) - Collection of papers from the XVII National Philology Readings for Students and PhD

Candidates in honor of Saints Cyril and Methodius, Blagoevgrad, 2023, Publishing Complex "Neofit Rilski", pp. 111-118, ISSN 2535-0625, written in Bulgarian]

2. **Кортова, Б. (2024).** Разказите от две части на Александър Солженицин - един нов поглед към тоталитарното време - Сборник с доклади от XVIII Национални филологически четения за студенти и докторанти в чест на светите братя Кирил и Методий, Благоевград, 2024 г., Издателски комплекс „Неофит Рилски”, стр. 69-73, ISSN 2535-0625 [Kortova, B. (2024). Alexander Solzhenitsyn's Two-Part Stories - A New Look at the Totalitarian Era - Collection of Papers from the XVIII National Philological Readings for Students and PhD Students in Honor of the Holy Brothers Cyril and Methodius, Blagoevgrad, 2024, "Neofit Rilski" Publishing House, pp. 69-73, ISSN 2535-0625, written in Bulgarian]

3. **Кортова, Б. (2025)** Прототипи на героите в кратките форми на Солженицин - Сборник с доклади от XIX Национални филологически четения за студенти и

докторанти в чест на светите братя Кирил и Методий, Благоевград, 2025 г., Издателски комплекс „Неофит Рилски”, стр. 134-137, ISSN 2535-0625 [Kortova, B. (2025). Prototypes of Characters in Solzhenitsyn's Short Forms - Collection of Papers from the XIX National Philological Readings for Students and PhD Students in Honor of the Holy Brothers Cyril and Methodius, Blagoevgrad, 2025, "Neofit Rilski" Publishing House, pp. 134-137, ISSN 2535-0625, written in Bulgarian]